Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023-2026: kansainvälinen kehitysyhteistyö

Fingon lausunto Eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle 10.5.2022

Julkisen talouden suunnitelma kohdistaa 40 miljoonan euron suuruisen leikkauksen kehitysyhteistyöbudjettiin, UM:n hallinnoimaan varsinaiseen kehitysyhteistyöhön. Tämä oli 5 miljoonaa euroa enemmän, kun viime vuonna linjattu säästösuunnitelma.

Vaikka hallitus julkisen talouden suunnitelmassa toisti pyrkivänsä YK-sitoumukseen eli käyttämään 0,7 prosenttia bruttokansantulosta kehitysyhteistyöhön, laskee 40 miljoonan euron leikkaus kehitysyhteistyön tason tulevina vuosina alle tämän vuoden 0,49 prosentin tason. Kehyskaudella kehitysyhteistyömäärärahat ovat vain noin 0,45 prosenttia suhteessa bruttokansantuloon vuosittain.

Fingo haluaa kiinnittää huomiota julkisen talouden suunnitelman ja kehitysyhteistyön määrärahojen suhteen seuraaviin seikkoihin:

1. Kehitysyhteistyö on investointi vakauteen ja turvallisuuteen

Venäjän hyökkäys Ukrainaan ja sodan synnyttämän humanitäärisen kriisi ovat kohdistaneet Suomen ja monen muun maan katseet Ukrainaan. Suomi on myös ansiokkaasti tukenut Ukrainaa myöntämällä 14 miljoonaa euroa lisäapua kehitysyhteistyöhön ja humanitaarisen apuun. Katseiden kohdistaminen Ukrainaan ei kuitenkaan saa tarkoittaa, että unohdamme muun maailman kriisit ja ongelmat.

Varsinaisesta kehitysyhteistyöstä leikkaaminen on valtava isku nyt, kun tarve on mitä suurin. COVID-19 pandemia vaikutti erityisesti alemman tulotason maissa esimerkiksi peruspalveluiden saatavuuteen ja ihmisten toimeentuloon. Yli 100 miljoonan ihmisen on arvioitu vajonneen pandemian vuoksi köyhyyteen. Lisäksi Venäjän hyökkäys Ukrainaan on lisännyt humanitaarisen avun tarvetta, joka oli jo aikaisemmin ennätyksellisen suuri esimerkiksi Jemenin, Syyrian ja Afganistanin kriisien vuoksi. Venäjän hyökkäyssodalla Ukrainassa on myös laajoja vaikutuksia muun muassa ruoan, lannoitteiden ja energian hintaan, mikä puolestaan vaikuttaa ruuan saatavuuteen ja mahdollisuuksiin torjua nälänhätää lukuisissa köyhissä maissa. Lisäksi ilmastokriisin ja luontokadon hillitseminen ja niiden vaikutuksiin sopeutuminen edellyttävät nopeita toimia kaikkialla.

Vaikka Suomen kehitysyhteistyö yksin ei riitä ratkomaan valtavia globaaleja ongelmia, vallitsevien kriisien keskellä kehitysyhteistyö on tärkeämpää kuin koskaan. Kehitysyhteistyöllä on erityinen merkitys inhimillisen turvallisuuden ja yhteiskunnallisen vakauden edistämisessä. Lisäksi kehitysyhteistyöllä voidaan puolustaa myös kansalaisyhteiskunnan tilaa sekä edistää ihmisoikeuksia, demokratiaa, tasa-arvoa ja oikeusvaltioperiaatteita. Rahoituksen leikkaaminen kehitysyhteistyöhankkeilta

vaarantaa kumppanuuksia ja voi myös lisätä globaalia poliittista vastakkainasettelua suomalaisten etujen vastaisella tavalla.

Fingo esittää, että eduskunta, hallitus ja ulkoministeriö tarkastelevat vielä mahdollisuuksia jakaa 40 miljoonan euron leikkauksia siten, etteivät ne kohdistuisi kokonaan varsinaiseen kehitysyhteistyöhön.

2. Leikkauksen vaikutukset heikoimmassa asemassa oleviin on minimoitava ja järjestöjen toimintaedellytykset turvattava

Köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentäminen ovat keskeisiä päämääriä sekä kestävän kehityksen agendalla että Suomen kehityspolitiikassa. Marinin hallituksen ohjelmaan on kirjattu, että Suomi tähtää YK:n tavoitteeseen käyttää 0,2 prosenttia BTKL:sta tukena vähiten kehittyneille maille. Tätä tavoitetta ei kuitenkaan ole vielä saavutettu.

Myös kansainvälisten tilastojen mukaan kansainvälinen kehitysyhteistyörahoitus vähiten kehittyneisiin maihin on ollut laskussa. Vähiten kehittyneiden maiden on myös kaikkein vaikeinta houkutella maahan yksityisiä investointeja. Esimerkiksi Suomenkin kehityspolitiikassaan suosimat finassisijoitukset sekä yksityissektorin instrumenttien kautta kanavoitu rahoitus kohdistuu usein keskitulon maihin.

Lisäksi on tärkeää, etteivät kehitysrahoituksen leikkaukset heikennä kansalaisjärjestöjen toimintakykyä kehitysyhteistyössä. Järjestöt ovat niin koronapandemian kuin Ukrainan sodan syttymisen jälkeen jälleen osoittaneet kykynsä tavoittaa eniten tukea tarvinneita ihmisiä. Järjestöjen työ on tehokasta sekä tuloksellista ja järjestöt saavuttavat kaikkein heikoimmassa asemassa olevat ihmiset ruohonjuuritasolla sellaisissa paikoissa, mihin muiden toimijoiden apu ei yllä.

Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön määrällistä tukea on lisätty tällä hallituskaudella ja vuonna 2022 järjestöjen rahoituksen osuus oli noin 12 prosenttia varsinaisesta kehitysyhteistyöstä. Kun otetaan huomioon järjestöjen työn tehokkuus ja merkitys, järjestöjen rahoituksen osuuden tulisi Fingon näkemyksen mukaan olla vähintään 15 prosenttia varsinaisesta kehitysyhteistyöstä.

Esitämmekin, että eduskunta ja hallitus varmistavat, että esitetyt leikkaukset eivät kohdistu järjestöjen rahoitukseen vaan järjestöjen rahoituksen suhteellinen osuus Suomen kehitysyhteistyössä kasvaa.

- **Esitetyistä leikkauksista huolimatta on tärkeää, että kehitysyhteistyöllä autetaan kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia ihmisiä ja suomi pitää kiinni tavoitteestaan ohjata vähintään 0,2 prosenttia bruttokansantulosta vähiten kehittyneille maille.**
- **Järjestöjen kehitysyhteistyörahoituksen suhteellisen osuuden kasvu Suomen kehitysyhteistyörahoituksesta on turvattava.**

3. Suomen on saavutettava 0,7 prosentin sitoumus vuoteen 2030 mennessä.

Suomen kehitysyhteistyömäärärahat ovat vaihdelleet hallituskausien välillä merkittävästi, mikä on vaikeuttanut kehitysyhteistyön pitkäjänteisyyttä. Ennakoitavuus ja pitkäjänteisyys ovat kuitenkin laadukkaan ja tuloksellisen kehitysyhteistyön edellytyksiä. Lisäksi haluamme kiinnittää huomiota siihen,

että muuksi kuin varsinaiseksi kehitysyhteistyöksi laskettavien kulujen osuus Suomen kehitysyhteistyön rahoituksesta on systemaattisesti noussut viimevuosina ja UM:n hallinnoiman varsinaisen kehitysyhteistyön osuus on vastaavasti laskenut. Varsinaisen kehitysyhteistyön osuus Suomen kehitysyhteistyöbudjetista oli vuonna 2016 yli 63 % , vuonna 2021 noin 58,5 % ja vuonna 2022 enää 55,3 %.

Julkisen talouden suunnitelman 2023-2026 mukaan hallitus tähtää pitkällä aikavälillä YK-sitoumuksen mukaiseen tavoitteeseen käyttää 0,7 prosenttia bruttokansantulosta kehitysyhteistyöhön. Varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahat nousevat lähes 800 miljoonaan euroon v. 2026 ja kehyskaudella kehitysyhteistyömäärärahat ovat n. 0,45 prosenttia suhteessa bruttokansantuloon vuosittain.

Muistutamme, että hallitus on hallitusohjelmassaan sitoutunut laatimaan *tiekartan* kehitysyhteistyön rahoituksen nostamiseksi YK:n suosittelemaan 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta ja valtioneuvoston tuore kehityspoliittinen selonteko asettaa tavoitteeksi 0,7 prosentin tason saavuttamisen vuoteen 2030 mennessä. Käsillä olevan julkisen talouden suunnitelman valossa ja tarkasteltaessa Suomen kehitysrahoituksen viimevuosien trendiä, on vaikea nähdä miten YK-sitoumuksen mukainen tavoite käyttää 0,7 prosenttia bruttokansantulosta kehitysyhteistyöhön olisi toteutumassa.

Kehitysyhteistyön rahoituksen kokonaismäärän ohella on tärkeää kiinnittää huomiota rahoituksen laatuun ja kohdentumiseen. Haluamme muistuttaa, että kehitysyhteistyön tavoite on köyhyyden poistaminen ja kestävä kehitys, eikä kehitysrahoituksen määrää ei tulisi keinotekoisesti yrittää nostaa laskemalla kehitysyhteistyöksi sellaisia kuluja, joiden tarkoitus ei lähtökohtaisesti ole ollut eriarvoisuuden ja köyhyyden vähentäminen. Kehitysyhteistyön uskottavuus ja legitimiteetti edellyttää, että kehitysyhteistyörahoitus kohdentuu tarkasti sille määriteltyjen ohjeiden mukaisesti.

Kehitysrahoituksen muodot ja instrumentit kohdentuvat eri tavoin ja vastaavat eri painotuksin kehityspoliittisiin tavoitteisiin. Esimerkiksi vuodesta 2015 alkaen Suomen kehitysrahoituksessa yhä keskeisempään rooliin nousseet kehityspoliittiset finanssisijoitukset ovat sinällään tervetullut väline kestävän kehityksen edistämiseen, mutta niiden lisäämisen varjolla ei tule oikeuttaa leikkauksia varsinaiseen kehitysyhteistyöhön, varsinkaan lahjamuotoisen tai järjestöille kanavoidun rahoituksen leikkaamista.

- **Suomen tulee laatia mitä pikimmin konkreettinen suunnitelma kehitysyhteistyömäärärahojen nostamiseksi 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta vuoteen 2030 mennessä.**

4. Suomen on kunnioitettava ilmastorahoitustavoitteittaan

Julkisen talouden suunnitelmassa otetaan huomioon Venäjän hyökkäystoimien entisestään lisäämää ja nopeuttamaa tarvetta irtautua ulkomaisesta fossiilienergiasta ja vauhdittaa vihreää siirtymää yhteiskunnan eri sektoreilla.

Jo hallituksen neuvotteluissa vuoden 2022 talousarvioesityksestä hyväksyttiin kirjaukset kansainvälisestä ilmastorahoituksesta tärkeänä osana Suomen ilmastopolitiikan kokonaisuutta. Kansainvälinen ilmastorahoitus muodostaakin merkittävän osan Suomen kehitysyhteistyöstä. Suomen vuosittain myöntämä 200 miljoonaa euroa ei ratkaise ilmastokriisiä, mutta huolellisesti kohdennettuna se voi turvata heikoimmassa asemassa olevien oikeutta kehitykseen ja ihmisarvoiseen elämään.

Koska ilmastorahoitusta maksetaan kehitysyhteistyövaroista, riskinä on, että se vähentää köyhyyden poistamiseen tarkoitettuja varoja. Siksi onkin tärkeää, että jatkossa ilmastorahoitukselle sovitaan selkeä,

yhteinen määritelmä. Lisäksi on tärkeää huomioida eri rahoitusmuotojen sopivuus. Nykytilanteessa suurin osa rahoituksesta on markkinahintaista lainaa, joka kohdistuu keskitulotason maihin, ei kaikkein köyhimpiin valtioihin.

- **Painotus ilmastorahoitukseen ei saa vähentää rahoitusta muista kehitysyhteistyön painopisteistä, kuten koulutuksesta, luonnon monimuotoisuuden suojelusta tai terveydenhuollosta.**
- **Ilmastorahoitusta tulisi kohdentaa oikeudenmukaisesti, eli ensisijaisesti ilmastonmuutoksen vaikutuksille eniten alttiiden tukemiseen ja hidastamaan eriarvoisuuden kasvua.**

Lisätietoja: Silla Ristimäki, kehityspolitiikan asiantuntija, silla.ristimaki@fingo.fi, 050 3176702